

11. SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

3. ÜNİTE: ŞİİR

Şiir Nedir, Özellikleri Nelerdir?

Şekil bakımından oluşturduğu uyumla ortaya çıkan, hece eşitliği veya açık-kapalılık ilkesine dayanan, ritimli sözlerle ve söz sanatlarıyla birleştirilen bir bütün olarak sunulan anlatıma **şiiir** denir.

Şiirin Özellikleri

1. Hece ve durak bakımından denk ve kendi başına bir bütündür.
2. Zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkmıştır.
3. Vezin, kafiye, redif, ses tekrarı, nazım birimi, nazım biçimi, edebî sanat, imge gibi unsurlar kullanılır.
4. Coşku ve heyecanı dile getiren metinler içerisinde yer alır.
5. Soyut bir gerçekliğe dayanır ve şairin hayal dünyasını yansıtır.

Türk Şiirinin Gelişimi

- Türk şiiri İslamiyet öncesi, İslamiyet etkisi ve Batı etkisinde gelişen şiir olmak üzere üç döneme ayırmak mümkündür.
- **İslamiyet öncesi Türk şiiri** milli bir nitelik taşımaktadır. Sözlü olarak 11. yüzyıla kadar devam eden bu anlayış bu yüzyılla birlikte yerini halk şiirine bırakır. İslamiyet öncesi Türk şiiri ile ilgili çok fazla bilgi olmasa da bu şiirlerin dini törenlerde ortaya çıkan bir tür olduğu bilinmektedir.
- Din, sevgi, doğa, kahramanlık gibi konuların işlendiği koşuk, sagu, destan gibi biçimleri olan bu dönem şiirinin örneklerine Kaşgarlı Mahmut'un yazdığı ve Türk edebiyatının ilk sözlüğü olan **Divan-ı Lügâti't Türk** adlı eserinde rastlamaktayız.
- **İslami Dönem Türk şiiri** ise, Türklerin İslamiyet'i kabul etmeleriyle birlikte başlar. 11. yüzyıldan 19. yüzyılın ortalarına kadar devam etmiştir. Özellikle halk şiiri günümüze kadar devam eden tek şiir anlayışıdır.
- İslamiyet'in kabulüyle birlikte Türk şiiri halk şiiri ve divan şiiri olmak üzere iki koldan ilerlemiştir. Özellikle Arapça ve Farsça etkisiyle oluşturulan divan şiiri popüler kültür

tarafından benimsenirken halk şiiri de halkın içinde ortaya çıkmış ve İslamiyet öncesi şiirde olduğu gibi milli anlayışı devam ettirmiştir.

- **Batı etkisinde gelişen şiir** ise, yönünü Batı'ya çeviren sanatçıların oluşturduğu bir anlayıştır. Tanzimat ile başlayan bu dönem şiirinde eski şiir anlayışı içerik bakımından değiştirilmiş, Servetifünun Dönemi'ne gelindiğinde hem şekil hem de içerik bakımından Batılı şiir anlayışı uygulanmaya başlamıştır.
- **Milli Edebiyat Dönemi**'nde tekrar halk şiiri geleneği kaynak olarak alınsa da Cumhuriyet ile birlikte şiir anlayışı modern şiire tam anlamıyla yaklaşmıştır.

Hürriyet Kasidesi (Namık Kemal)

1. Tanzimat edebiyatının kurucuları arasında yer alan ve "**Vatan Şairi**" olarak tanınan **Namık Kemal** tarafından kaleme alınan "**Hürriyet Kasidesi**" otuz bir beyitten oluşmaktadır.
2. Bu kaside arzu ölçüsünün "Me fâ î lün / me fâ î lün / me fâ î lün / me fâ î lün" kalıbıyla yazılmıştır.
3. Şekil bakımından divan şiirinin özelliklerini yansıtan bu şiir, içerik bakımından edebiyatımıza yenilikler getirmiştir.
4. Edebiyatımızda ilk kez "**hürriyet**" kavramı bu şiirle kullanılmaya başlanmıştır.
5. 1867 yılında yazılan bu şiir eleştirel bir söyleme sahip olması yönünden son derece önemlidir.
6. Vatan, millet, hürriyet, adalet, akıl gibi kavramlara değinmiştir.

1. Dönem Tanzimat Şiiri (1860 – 1876)

- 19. yüzyıldan itibaren **Batı** etkisinden etkilenmeye başlayan Türk şiirinin ilk evresi Tanzimat şiiridir.
- Bu dönemde yönünü Batı'ya çeviren sanatçılar şiire getirdikleri yeniliklerle yeni bir şiir anlayışının öncüleri olmuşlardır.
- Bu dönem şiirinde **Şinasi, Namık Kemal ve Ziya Paşa** önemli rol oynar.

I. Dönem Tanzimat Şiirinin Özellikleri

- Şiirde ilk kez başlık koymuş, noktalama işaretlerini kullanmışlardır.
- Toplum için sanat anlayışıyla edebiyatı halkı eğitmek için kullanmışlardır.

- “Eşitlik, adalet, hukuk, millet, vatan, hürriyet” gibi kavramlar şiirde ilk kez yer almaya başlamıştır.
- Şekil bakımından divan şiiri nazım şekilleri kullanılsa da içerik bakımından yeni bir şiir oluşturmuşlardır.
- Aruz ölçüsü kullanılmış, az da olsa heceye de yer verilmiştir.
- Dilde sadeleşme amacı taşısalar da başarılı olamamışlardır.
- Bu dönemin önemli sanatçılarından Şinasi, klasisizm, **Namık Kemal** ise romantizm akımından etkilenmiştir.

Önemli: Tanzimat sanatçıları divan şiirini tamamen ortadan kaldırmak istemişler; ancak başarılı olamamışlardır. Bunun en önemli nedeni bu dönem sanatçıları divan şiiri geleneğiyle büyümüş, Batı’yı sonradan tanımışlardır. Bundan dolayı da hem divan şiiri hem de **Batı şiir** anlayışını birleştirmişlerdir.

Namık Kemal (1840 – 1888)

1. I. Dönem Tanzimat şiirinin kurucularından biridir. Bu dönemin en büyük şairidir.
2. Toplum için sanat anlayışını benimsemiştir.
3. Şekil bakımından divan şiirine bağlı olsa da konu bakımından Türk şiirine yenilik getirmiştir.
4. Vatan, millet ve hürriyet gibi kavramları şiire getirmiştir.
5. Vatan konusuyla ilgili yazdığı “Hürriyet Kasidesi, Vaveyla, Vatan Şarkısı” gibi şiirlerden dolayı kendisine “Vatan Şairi” denilmiştir.
6. Şiir dışında önemli roman, tiyatro ve eleştiri türündeki eserlere de imza atmıştır.

Önemli: Namık Kemal’in İlkleri

İlk edebi roman: İntibah

İlk tarihi roman: Cezmi

İlk sahnelenen tiyatro: Vatan yahut Silistre

İlk edebi eleştiri: Tahrib-i Harabat

Namık Kemal’in Önemli Eserleri

Roman: İntibah, Cezmi

Tiyatro: Vatan yahut Silistre, Zavallı Çocuk, Âkif Bey, Celâlettin Harzemşah

Eleştiri: Tahrib-i Harâbât, Takip

Anı: Magosa Hatıraları

II. Dönem Tanzimat Şiiri (1876 – 1896)

1. Düşünce ve anlayış olarak I. Dönem Tanzimat şiirinin **tam zıttı** bir anlayış benimsemişlerdir.
2. Şiiri güzel sanatların bir dalı olarak görmüş, şiirde estetik haz oluşturmayı amaçlamışlardır.
3. Şiirin konusunu genişleterek **güzel olan her şeyin** konu olabileceğinin savunmuşlardır.
4. Bu dönemde şekil bakımından da yenilikler başlamış, divan şiiri nazım biçimleri terk edilmeye başlanmıştır.
5. Servetifünun Dönemi’nin oluşmasına zemin hazırlayan bu dönem sanatçıları şiirlerinde **aruz ölçüsünü** kullanmışlardır.
6. **Sanat, sanat içindir**, görüşünden hareket etmiş ve şiirlerinde ağır bil dil kullanmışlardır.
7. Genel olarak şiirde aşk, özlem, ölüm, karamsarlık, metafizik gibi konular işlenmiştir.

Önemli: II. Dönem Tanzimat şiirinin en önemli şairleri **Abdülhak Hamit Tarhan** ve **Recaizade Mahmut Ekrem**’dir. **Muallim Naci** ise bu dönem şairi olmasına rağmen divan şiirini savunmuştur.

Abdülhak Hamit Tarhan (1852 - 1937)

1. Şiirlerinde ölüm, ölüm ötesi, tabiat ve ruh ve metafizik gibi kavramlarını işlemiştir.
2. II. Dönem Tanzimat edebiyatının öncülerindedir.
3. Türk edebiyatında bireysel şiirini en büyük kullanıcısıdır.
4. Döneminde kendisine “**Şair-i Azam** (Büyük Şair)” lakabı verilmiştir.
5. **Divan şiirini tam anlamıyla yıkan adamdır.**
6. Şiir ve tiyatro türünde önemli eserler kaleme almıştır.
7. **Tiyatrolarını okunmak için kaleme almıştır.**
8. Şiirlerini aruz ölçüsüyle yazmış ve son derece ağır bir dil kullanmıştır.
9. Tanzimat ile başlayan Cumhuriyet’in ilk yıllarına kadar devam eden bir şiir anlayışı vardır.

Önemli:

Sahra, Türk edebiyatındaki ilk pastoral şiir örneğidir.

Makber, eşinin ölümü üzerine yazdığı bir mersiye dir.

Önemli Eserleri

Şiir: Sahra, Makber, Ölü, Bunlar Odur, Hacle

Tiyatro: Macera-yı Aşk, Sabr ü Sebat, İçli Kız, Eşber

Servetifünun Dönemi Şiiri (1896 – 1901)

- Tanzimat II. Dönemde **Recaizade Mahmut Ekrem ile Muallim Naci** arasında başlayan eski-yeni tartışmasının neticesinde ortaya çıkan Servetifünun edebiyatı, yönünü tamamen Batı'ya çeviren şair ve yazarlardan oluşmaktadır.
- 1896 yılında Recaizade Mahmut Ekrem'in desteklediği genç sanatçılar tarafından kurulan bu dönemin en önemli sanatçıları şiirde **Tevfik Fikret** ve **Cenap Şahabettin**, düzyazıda ise **Halit Ziya Uşaklıgil** ve **Mehmet Rauf**'tur.
- Servetifünun'a "yenilikçi edebiyat" anlamına gelen **Edebiyatıcedide** adı verilmiştir.

Servetifünun'a neden Edebiyatıcedideciler denilmiştir?

Türk şiirinde gerçek anlamda Batılı şiiri oluşturan ve divan şiirini yıkarak yeni bir şiir oluşturan bu dönem sanatçıları edebiyatımıza getirdikleri yeniliklerle yenilikçi edebiyat anlamına gelen bu ismi almışlardır.

Servetifünun Dönemi Şiirinin Özellikleri

- Toplumsal sorunlardan uzak durulmuş, "Sanat, sanat içindir." anlayışı benimsenmiştir.
- Şiirlerde bireyin hayalleri, özlemleri ve iç dünyası ele alınmıştır.
- Fransız şiirinin etkisiyle Türk edebiyatında köklü değişiklikler yapmışlardır.
- Şiirde konu bütünlüğü sağlanarak beyit hâkimiyeti kırılmıştır.
- Anlamı bir dizeye sıkıştırmamış, şiirin tamamına yaymışlardır.
- Klasik aruz ölçüsünün kalıplarını değiştirerek yenilenmiş bir aruz ölçüsü oluşturmuşlardır.
- Şiirde işledikleri konuya göre aruz kalıpları seçmişlerdir.
- Divan şiirinden aldıkları müstezâtı, **serbest müstezât** haline getirmişlerdir.
- Batı edebiyatından sone, terzarima, triyole, balad gibi nazım biçimlerini almışlardır.
- Şiirlerini **parnasizm** ve **sembolizm** akımlarının etkisiyle yazmışlardır.
- Bunalımlı, melankolik bir şiir anlayışları vardır.
- II. Abdülhamit Dönemi'ndeki **İstibdat** anlayışından dolayı bireysel konulara yönelmişlerdir.

www.edebiyatokulu.com

- Şiirde ahengi benimseyen bu sanatçılar "kulak için kafiye" anlayışını savundular.
- Arapça ve Farsça sözcüklerle yüklü süslü, sanatlı ve ağır bir dil kullandılar.
- Oluşturdukları tamlamalarla soyut unsurları somutlaştırmaya çalıştılar.

Önemli: 1901 yılında **Hüseyin Cahit Yalçın**'ın yayımladığı "Edebiyat ve Hukuk" adlı makalesinin yayımlanmasıyla Servetifünun dergisi kapatılmış ve bu dönem sona ermiştir.

Servetifünun Şiirinde Önemli Kavramlar

Pitoresk

- Resim altına şiir yazma sanatıdır. Servetifünun sanatçıları şiirlerini bir tablo çizer gibi anlatmayı tercih etmişlerdir.
- Onlar doğayı bir ressam gibi çizgilerle değil sözcüklerle resmetmek istemişlerdir.
- Bundan dolayı da pitoresk sanatından etkilenmişlerdir.

Anjambman

- Nazmı (şiiri), nesre (düzyazıya) yaklaştırma sanatıdır.
- Divan şiirinde görülen beyit hâkimiyeti yerini anlamı şiirin tamamına yayarak klasik şiir anlayışını değiştirmişlerdir.
- Bu sanatla birlikte manzum hikâye ve mensur şiir türleri de kullanılmaya başlanmıştır.

Melankolik Edebiyat:

- Servetifünun sanatçılarını en iyi tarif eden sözcüktür.
- Bunalımlı, hayalperest kişiliklere sahip olan bu dönem sanatçıları, şiirlerinde de bu anlayışı devam ettirmişlerdir.

Parnasizm Akımı ve Servetifünun Şiirine Etkisi

- Şiirde kendini gösteren bir akımdır.
- "Sanat, sanat içindir." anlayışına sahiptir.
- Şiirde bir bütünlük olması gerektiğini savunmuşlardır.
- Şiirde şekil mükemmelliğine önem vermişlerdir.
- Tabiatın güzelliğine ve bunun şiirlerde kullanılmasına önem vermişlerdir.
- Aşırı duygusallığa karşı çıkmışlardır.
- Ölçü, kafiye ve dize kümelenişine önem vermişlerdir.

- Parnasiyenlerin önem verdiği bu özelliklere Servetifünun sanatçıları da son derece önem vermiş ve bu anlayışın kurallarını şiirlerde kullanmışlardır.
- Özellikle **Tevfik Fikret** parnasizm akımının kurallarına uyararak son derece etkileyici şiirler kaleme almıştır.

Önemli: Parnasizm realizmin şiire yansımasıdır. Yani şiirde gerçekliktir.

Tevfik Fikret (1867 – 1915)

1. Servetifünun edebiyatının kurucusu ve en büyük şairidir.
2. Hocası Recaizade Mahmut Ekrem'in etkisiyle Servet-i Fünun dergisinin başına geçmiştir.
3. Batılı şiirin oluşmasında önemli bir rol oynamıştır.
4. Divan şiirini tamamen yıkmış, şiiri içerik ve şekil açısından değiştirmiştir.
5. Son derece sağlam bir dille birlikte biçim güzelliğine de önem veren şiirler kaleme almıştır.
6. Aruz ölçüsünü yaşayan Türkçeye en iyi uyarlayan şairlerden biridir. (**Yahya Kemal ve Mehmet Akif ile birlikte**)
7. Servetifünun Dönemi'nde bireysel konuları, **1901'den sonra** da sosyal konulara yönelmiştir.
8. Şiiri düzyazıya yaklaştırmıştır. (Anjambman sanatı)
9. **Manzum hikâye** türünün en başarılı sanatçılarından biridir. (**Mehmet Akif ile birlikte**)
10. Çocuklar için hece ölçüsüyle "**Şermin**" adlı şiir kitabı yazmıştır.
11. Bireysel konuları ele aldığı şiirlerini "**Rübâb-ı Şikeste** (Kırız Saz)" adlı eserinde toplamıştır.
12. "**Sis**" şiirinde İstanbul'u yerden yere vurmuş, yaşanılmayacak bir şehir olarak tasvir etmiştir.

Önemli: Yahya Kemal "Sis" şiirine karşılık olarak "Siste Söyleniş" adlı şiirde İstanbul'un güzelliklerini anlatmıştır.

Önemli Şiir Kitapları:

Rübâb-ı Şikeste, Haluk'un Defteri, Şermin, Han-ı Yağma, Tarih-i Kadim

Sembolizm Akımı ve Servetifünun Şiirini Etkisi

- Gerçekliğin olduğu gibi aktarılmasına karşıdırlar.
- Duygu ve düşüncelerin uygun bir şekilde bir araya getirilmesi gerektiğini savunurlar.
- En anlatılmaz duyguların bile şiirde sezdirilerek aktarabileceğiniz söylemişlerdir.
- Şiirde anlam kapalılığını savunmuşlardır.
- Soyut düşüncelere, söz sanatlarına, sözcüklerin musiki değerine önem vermişlerdir.
- Servetifünun sanatçıları sembolizm akımından etkilenerek anlam kapalılığına dayalı soyut şiirler kaleme almışlardır.
- Anlam kapalılığını ve farklı çağrışımlar oluşturmak için şiirde mecazlı söyleyişlere fazlaca yer vermişlerdir.
- O güne kadar kullanılmayan farklı tamlamalar bulup şiirde kullanmışlardır. Bu da şiiri anlaşılabilir kılmıştır. Ayrıca bu akımla birlikte daha da ağırlaşan bir dil anlayışına yönelmişlerdir.
- Servetifünun şiirinde **sembolizm** akımının getirdiği önemli özelliklerden biri de şiirden çıkartılacak anlamın tamamen okuyucuya bırakılmasıdır. Bu şekilde şiirin farklı yorumlanmasına da müsaade etmişlerdir.
- **Yani şiir anlaşılacak için değil, duyulmak için yazılmıştır.** Servetifünun şiirinde özellikle **Cenap Şahabettin** bu akımın etkisiyle şiirlerini kaleme almıştır.

Cenap Şahabettin (1870 – 1934)

- **Tevfik Fikret**'ten sonra Servetifünun Dönemi'nin en önemli ikinci şairidir.
- **Parnasizm** akımını tanıtan sembolizm akımının da edebiyatımızdaki ilk uygulayıcılarından.
- Toplumsal meseleleri işlemeyen sanatçı, sanat için sanat anlayışıyla şiirler kaleme almıştır.
- Şiirlerinde **teşbih ve istiare** sanatlarını yoğun bir şekilde kullanmıştır.
- Arapça ve Farsça sözcüklerle yüklü ağır bir şiir dili oluşturmuştur.
- Sanat anlayışı açısından **Ahmet Haşim** ile benzer özellikler gösterir.
- Şiirin yanında gezi yazısı, tiyatro ve özdeyiş türünde de eserler kaleme almıştır.
- Anlam kapalılığına dayalı bir şiir anlayışı vardır.

Cenap Şahabettin'in Önemli Eserleri

Şiir: Evrâk-ı Leyâl

Gezi Yazısı: Hac Yolunda, Avrupa Mektupları

Düzyazı: Evrak-ı Eyyâm, Nesr-i Sulh

Özdeyiş: Tiryaki Sözleri (Yazarı bilinen atasözleri)

Tiyatro: Yalan ve Körebe

Fecriati Topluluğu (1909 – 1912)

1901 yılında Servetifünun edebiyatının sona ermesiyle birlikte 1908 yılına kadar edebiyatımızda bir boşluk oluşmuştur. 1908'den sonra birçok genç şair meydana gelen bu boşluğu doldurmak amacıyla bir araya gelerek bir bildiri yayımlamışlardır.

1. **"Sanat, şahsi ve muhteremdir."** ilkesinden hareketle yeni bir edebi anlayış ortaya koymak istemişlerdir.
2. Servetifünun şiirine tepki olarak ortaya çıkmışlardır.
3. Türk edebiyatındaki ilk beyanname (bildiri) yayımlayan topluluktur.
4. Servetifünun edebiyatına tepki olarak ortaya çıkmalarına rağmen bu edebiyatın devamı niteliği taşımışlardır.
5. Bireysel konulara yönelmiş, sembolizm akımından etkilenmişlerdir.
6. Edebiyatta yaptıkları tek yenilik serbest müstezatı daha da serbest hale getirmektir.
7. Üç yıllık bir zaman içinde dağılıp gitmişlerdir.
8. Bu dönemin sanat anlayışını devam ettiren tek şair **Ahmet Haşim**'dir.

Fecriati Sanatçıları Neden Dağıldılar?

Üç yıllık çok kısa bir zaman içinde dağılmalarının nedenleri;

1. Ülkenin içinde bulunduğu siyasi olaylar (Savaşlar, ekonomik bunalım, Osmanlı Devletinin yıkılmaya başlaması)
2. Sanatçıların genç ve tecrübesiz olması
3. Edebiyatımızda çığır açacak yeni fikirler ortaya atamamaları
4. Özellikle de Milli Edebiyat sanatçılarının oluşturduğu edebiyatta sade dil ve toplumsal konulara yönelme anlayışı

Fecriati Sanatçıları

- Ahmet Hâşim,
- Emin Bülent Serdaroğlu,
- Faik Ali Ozansoy,
- Şahabettin Süleyman,
- Tahsin Nahit,
- İzzet Melih Devrim,
- Hamdullah Suphi Tanrıöver,
- Refik Halit Karay,
- Mehmet Fuat Köprülü,
- Yakup Kadri Karaosmanoğlu,
- Ali Canip Yöntem

Önemli: Hamdullah Suphi Tanrıöver, Refik Halit Karay, Mehmet Fuat Köprülü, Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Ali Canip Yöntem **Fecriati** edebiyatının anlayışını terk ederek **Milli Edebiyat**'a katılan sanatçılarıdır.

Fecriati'nin Kuruluş Bildirisinin İçeriği

- Fecriati topluluğunun temel felsefesi edebiyatı halka anlatmak ve bu konuda halkı aydınlatmaktır.
- Bu amaçla halkı açık edebiyat toplantıları yapmak istemişlerdir.
- Fecr-i Âti üyelerinin yazdıkları eserleri içeren bir kütüphane kurmak istemişlerdir.
- Batı eserlerini Türkçeye, edebiyatımızı da Batı'ya tercüme etmek istemişlerdir.
- Batı'daki benzer kurumlarla ilişki kurarak Batı anlayışını Türk edebiyatına kazandırmak istemişlerdir.
- Memleketi, ilme ve sanata yönlendirmek istemişlerdir.

Önemli: Yukarıdaki anlayışla ortaya çıkararak ve Servetifünun anlayışına tepki göstererek Türk edebiyatındaki ilk beyannameyi yayımlayan bu topluluk düşüncelerini gerçekleştirilmeden dağılmıştır. Eleştirdikleri **Servetifünun** edebiyatının devamı olmaktan kurtulamamışlardır.

Ahmet Haşim (1884 – 1933)

- **Fecriati** edebiyatının en büyük şairidir.
- Üç yıllık kısa bir sürede dağılan **Fecriati** şiir anlayışını devam ettiren tek sanatçıdır.
- Şiirlerinde **sembolizm** akımından etkilenmiş, aruz ölçüsünü kullanmıştır.
- En çok aşk, tabiat ve melankolik anlayışa yer vermiştir.
- “**Sanat, şahsi ve muhteremdir.**” ilkesinden hareketle şiirlerini kaleme almıştır.
- Şiirlerinde çocukluk anıları, annesine duyduğu özlem, hayallere, musikiye ve doğaya dayanan sembolleri kullanmıştır.
- Karamsar bir ruh hali vardır. Şiirlerine de bunu yansıtmıştır.
- En çok **serbest müstezatı** kullanmış, lirizmi en kuvvetli şairlerden biridir.
- Dili ve ahenk unsurlarını son derece iyi kullanmıştır.
- Sembolizm akımının etkisiyle şiirde önemli sembollere yer vermiştir.
- Şiir dışında, gezi ve fıkra türünde önemli eserler kaleme almıştır.
- Şiir yönüyle **Servetifünun** şairi **Cenap Şahabettin**'e benzer.

Önemli: Ahmet Haşim, şiirlerinin tamamını aruzla yazmıştır. Hece ölçüsünü hiç kullanmamıştır. Hece ölçüsüne “**köylü vezni**” diyerek küçümsemiştir.

Önemli Eserleri

Şiir: Göl Saatleri, Piyâle

Fıkra: Bize Göre, Gurabahâne-i Lakkakan

Gezi Yazısı: Frankfurt Seyahatnamesi

Saf (Öz) Şiir

- Ahmet Haşim ve Yahya Kemalle başlayan bir şiir anlayışıdır.
- Şiirde dil ve şekil mükemmelliği esas alınmıştır.
- Fransız şair Paul Valery'nin şiirde dilin her şeyin üstünde olduğu görüşünden hareket etmişlerdir.
- **Yahya Kemal parnasizm**, diğer şairler de sembolizm akımından etkilenmişlerdir.
- Bu anlayıştaki en önemli düşünce güzel şiir yazmaktır.
- Divan şiirinin biçimsel özelliklerinden yararlanmışlardır.
- Okuyucuda estetik bir duygu ve haz uyandırmak istemişlerdir.

- Musiki ve düşsel öğelere oldukça önem vermişlerdir.
- İmge, kafiye, ölçü, nazım birimi gibi öğeleri kullanarak kusursuz şiire ulaşmak istemişlerdir.
- Sözcüklerin çağrışım gücünü tema ve şekil özelliklerinden yararlanarak müziksel bir ahenkle sunmaya çalışmışlardır.
- **Ahmet Haşim ve Yahya Kemal** aruz ölçüsünü, diğer şairler de hece ölçüsünü kullanmışlardır.
- Şiire bir kuyumcu titizliğiyle yaklaşmışlardır.

Yahya Kemal Beyatlı (1884 – 1958)

- Milli Edebiyat Dönemi'nin bağımsız şairlerindedir.
- Divan şiirini (**Klasik Türk Şiirini**) **modernleştiren şair** olarak bilinir.
- **Divan şairi Nedim gibi** İstanbul şairi olarak tanınır.
- **Parnasizm** ve **neo-klasisizm** etkilendiği akımlardır.
- Aruz ölçüsünü yaşayan Türkçeye en iyi uyarlayan şairlerden biridir.
- Şiirde lirizmi önemsemiş ve ahenk hususlarında titiz davranmıştır.
- **Yaşayan Türkçeyi son derece iyi kullanmış**, sade bir dille yazmıştır.
- Şiirlerini aruz ölçüsüyle yazmış, sadece “**Ok**” şiirini hece ölçüsüyle yazmıştır.
- Sözcük seçimine dikkat etmiş, bir kuyumcu titizliğiyle yaklaşmıştır.
- **Tevfik Fikret**'in İstanbul'u eleştiren “**Sis**” şiirine karşılık olarak İstanbul'a duyduğu sevgiyi anlatan “**Siste Söyleniş**” adlı şiiri yazmıştır.
- Şiirlerinde tarih, vatan, millet, aşk, tabiat, deniz, ölüm, sonsuzluk gibi konuları ele almıştır.
- “**Sessiz Gemi**” adlı şiiri son derece önemlidir.

Önemli: Divan şiiri nazım biçimlerinden şarkı ve rubai biçimlerini kullanarak divan şiirine modern bir anlayış kazandırmıştır.

Önemli Eserleri

Şiir: Kendi Gök Kubbe, Eski Şiirin Rüzgârıyla, Rubailer ve Hayyam Rubailerini Türkçe Söyleyiş

Deneme: Aziz İstanbul, Siyasi ve Edebî Portreler, Eğil Dağlar Edebiyata Dair

Anı: Çocukluğum, Gençliğim, Siyasi ve Edebi Hatıralarım

Tarih: Tarih Muhasebeleri

Milli Edebiyat Dönemi Şiiri

- Tanzimat edebiyatı, dilde sadeleşme hareketinin başladığı; ancak başarılı olunamadığı bir dönemdi. Ancak bu dönemde yapılan dil ve edebiyat çalışmaları Milli Edebiyat anlayışının dili üzerinde son derece etkili olmuştur.
- Bu dönemde **Ahmet Vefik Paşa ve Şemsettin Sami gibi** sanatçıların dil ve edebiyat tarihi ile ilgili çalışmaları Milli Edebiyat Dönemi sanatçıları için de önemli bir referans olmuştur.
- Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren etkili olan **Arap ve Fars kültürü**, 19. yüzyılın sonlarına kadar etkisini devam ettirmiştir.
- 19. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan I. Tanzimat Dönemi şairleri bu şiir anlayışına tepki göstermiş ve **dilde sadeleşme** hareketine yönelmişlerdir. Ancak bu yöneliş başarılı olamamıştır.
- 1860'tan itibaren başlayan dilde sadeleşme hareketi, meyvelerini **Milli Edebiyat** anlayışıyla birlikte vermeye başlamıştır.
- **II. Meşrutiyet**'ten sonra Türklerin tarih, dil ve edebiyatına yönelik araştırmalar başlamış; Türkçeyi sadeleştirme önemsenmiştir. Ayrıca **Mehmet Emin Yurdakul** gibi şairlerin savunduğu **Türkçülük** akımı vasıtasıyla edebiyatta millilik giderek değer kazanmıştır.
- **Ömer Seyfettin** tarafından oluşturulan dil devrimiyle birlikte halkın konuştuğu dil edebiyata girmeye başlamıştır. Ömer Seyfettin, **11 Nisan 1911** tarihinde **Selanik**'te çıkan **Genç Kalemler dergisinde** yayımladığı "**Yeni Lisan**" makalesiyle Milli Edebiyat anlayışı başlamış ve hızlı bir şekilde yayılmıştır.
- Milli Edebiyat şiirinin hem içerik hem de dil açısından güçlenmesini sağlayan topluluk; **Faruk Nafiz Çamlıbel, Enis Behiç Koryürek, Halit Fahri Ozansoy, Orhan Seyfi Orhon ve Yusuf Ziya Ortaç** gibi şairlerden oluşan "**Beş Hececiler**" adlı topluluktur.
- Beş Hececiler 1917 yılında **Halit Fahri Ozansoy** tarafından yayımlanan "**Aruza Veda**" adlı şiirle birlikte aruz ölçüsünü bırakarak heceye yönelmiş ve sade bir Türkçe ile şiirler yazarak Milli Edebiyat şiir dilini güçlendirmişlerdir.

- Şiirde sade bir dil kullanılmış, **İstanbul Türkçesi** esas alınmıştır.
- Aruz bırakılarak yerine **hece ölçüsü** kullanılmıştır.
- **Halk şiiri** kaynak olarak alınmıştır.
- **Türkçülük** akımının etkisiyle milli meselelere ve Anadolu'ya yönelmişlerdir.
- Halkın konuştuğu sözcükler Türkçe olarak kabul edilmiş ve Arapça-Farsça egemenliğine son verilmiştir.
- Servetifünun şiirine tepki göstermiş, özünü Türkçülük fikrinden almıştır.
- Şirini şekil özelliklerinden çok içeriği önemsenmiş, halkta milli bir bilinç uyandırılmak istenmiştir.
- "**Yeni Lisan**" makalesinde belirtilen dil anlayışına uygun eserler verilmiştir.
- **Mehmet Emin Yurdakul** ile birlikte edebiyatımıza giren milliyetçilik anlayışı giderek ağırlığını artırmıştır.
- **Beş Hececiler**, Ziya Gökalp, Ali Canip Yöntem, Rıza Tevfik Bölükbaşı gibi sanatçıların bu şiirin yaygınlaşmasını sağlamışlardır.

Mehmet Emin Yurdakul (1869 – 1944)

1. Milli Edebiyat'ın öncülerindendir.
2. Servetifünun Dönemi'nin güçlü olduğu dönemde Türkçülük akımının etkisiyle şiirler yazarak milli bir şiirin oluşmasına zemin hazırlamıştır.
3. 1897 yılında yazdığı **Cenge Giderken** adlı şiiriyle büyük ilgi toplamıştır.
4. Milli düşünceleri Türkçülük fikriyle birleştiren şair "**Milli Şair ya da Türk Şairi**" olarak adlandırılmıştır.
5. Şiirlerinde doğrudan halka seslenmiş, Servetifünun şiirini halktan kopuk olması açısından eleştirmiştir.
6. Özünü halk edebiyatına çeviren şair hece ölçüsüyle ve sade bir dille şiirler kaleme almıştır.
7. **Didaktik bir şiir** anlayışıyla edebiyatı fikirlerini yaymak amacıyla kullanmıştır.
8. **Türkçülük akımının önemli bir hazırlayıcısı; memleketçi ve milliyetçi bir şiirin önemli kurucularından biridir.**

Milli Edebiyat Dönemi Şiirinin Özellikleri

Mehmet Emin Yurdakul'un Önemli Şiir Kitapları

- Türkçe Şiirler,
- Türk Sazı,
- Ey Türk Uyan,
- Tan Sesleri,
- Ordunun Destanı,
- Zafer Yolunda,
- Turan'a Doğru,
- Ankara,
- İsyan ve Dua

Manzum Hikâye

Yaşanmış veya yaşanabilir bir olayı veya durumu zaman, mekân ve kişilere bağlı olarak ele alan ve kurmaca bir yapıyla okuyucuya sunulan şiir şeklindeki hikâyelere **manzum hikâye** denir.

- Tanzimat sonrasında gelişen bir türdür.
- Şekil bakımından şiir, içerik bakımından hikâyedir.
- Öğreticiliğin ön plana alındığı **didaktik bir türdür**.
- Hikâyede olduğu gibi serim, düğüm, çözüm bölümleri bulunur.
- Kişiler, tasvirler ve ruh tahlilleri gibi bir hikâyeye özgü unsurlar yer alır.
- Bu türde ölçü, kafiye ve redife yer verilir.
- Manzum hikâyenin en önemli temsilcileri **Mehmet Akif Ersoy** ve **Tevfik Fikret**'tir.

Mehmet Âkif Ersoy'un Manzum Hikâyeleri:

Küfe, Mahalle Kahvesi, Hasta, Köse İmam, Seyfi Baba

Tevfik Fikret'in Manzum Hikâyeleri:

Balıkçılar, Hasta Çocuk, Ramazan Sadakası

Mehmet Âkif Ersoy (1873 – 1936)

1. Servetifünun Dönemi ile başlayan Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar devam eden şiir anlayışında herhangi bir grup içinde yer almamış, bağımsız kalmış şairlerimizden biridir.
2. **Türk edebiyatının en güçlü ve bağımsız seslerinden biridir.**
3. **Kurtuluş Savaşı**'na destek vermiş, bu yıllarda Anadolu'ya geçerek ülkesine hizmet etmiştir.
4. Eserlerinde **Millet ve İslam ülküsünü** birlikte ele almıştır. **İslamcılık** fikrini savunmuştur.

5. Eserlerinde savaşların etkisini, toplumsal olayları ve İslam dünyasının durumunu konu olarak seçmiştir.
6. **"Çanakkale Şehitleri"**ne ve **Bülbül**" adlı şiirleri meşhurdur.
7. **İstiklal Marşı**'nın yazarıdır. Bu eseri Türk askerlerine atfederek kitabına almamıştır.
8. Sanatçının bütün şiirlerini topladığı **"Safahat"** adlı bir kitabı vardır.

Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Türk Şiiri

- Bu dönem bir nevi Milli Edebiyat anlayışının devamı niteliği taşır.
- Kurtuluş Savaşı'nın ardından şairler Anadolu'yu işlemeye devam etmişlerdir.
- Halk şiirini kendilerine kaynak olarak almışlardır.
- Lirik bir şiir tarzı oluşturmuşlardır.
- Bu sanatçılar hece ölçüsünü kullanmaya devam etmişlerdir.
- Halkın konuştuğu Türkçeyi kullanmışlardır.
- **İstanbul ağzı** tamamen edebiyat dili haline gelmiştir.

Bu dönemde eser veren şairler

- Rıza Tevfik Bölükbaşı,
- Mehmet Emin Yurdakul,
- Ziya Gökalp
- Faruk Nafiz Çamlıbel
- Enis Behiç Koryürek
- Halit Fahri Ozansoy
- Orhan Seyfi Orhon
- Yusuf Ziya Ortaç

Faruk Nafiz Çamlıbel (1898 – 1973)

1. Şiire aruz ölçüsüyle başlamıştır.
2. **"Beş Hececiler"** grubunun ve milli şiirin en güçlü seslerinden biridir.
3. Milli Edebiyat anlayışının getirdiği milliyetçilik fikrinin etkisiyle hece ölçüsüne yönelmiştir.
4. Mehmet Emin Yurdakul'un şiir anlayışının izleri görülür.
5. Kaynak olarak aldığı halk şiirinden hem şekil hem de içerik olarak yararlanmıştır.
6. **Milli Edebiyat** ile başlayan sanat hayatı Cumhuriyet Dönemi'nde de devam etmiştir.
7. Anadolu insanının duygularını son derece etkili bir dil anlayışıyla işlemiştir.
8. **"Sanat"** adlı şiiri Milli Edebiyat'ın bildirisi niteliği taşır.
9. **"Han Duvarları"** ve **"Çoban Çeşmesi"** adlı şiirleri son derece önemlidir.

Önemli Eserleri

Şiir: Şarkın Sultanları, Gönülden Gönüle, Dinle Neyden, Akıncı Türküleri, Han Duvarları

Tiyatro: Canavar, Özyurt, Kahraman, Yayla Kartalı

Nevruz Nedir?

Nevruz, Ergenekon destanında yer alan bir gelenekten ortaya çıkarak günümüze kadar gelen bir bayramdır. Türklerin uzun yıllar kaldıkları Ergenekon Dağı'ndan çıkışlarını kutladıkları bu bayram, baharın gelişyle birlikte **21 Martta** kutlanmaktadır.

Nevruz, Türk boylarının edebiyatlarında ele alınmış ortak sözlü ve yazılı değerlerden oluşmaktadır. Çok uzun yıllara dayanan bu gelenek Türk milletlerinin milli bayramları arasındadır.

Türk Dünyası Edebiyatı

- Türkçe tarihi geçmişlere dayanan ve son derece geniş bir coğrafyada kullanılan dillerden biridir.
- İlk yazılı ürünler olan ve 8. yüzyılda yazılan **Orhun Yazıtları**'nın ardından elimize ulaşan birçok eser Türkçe'nin edebi bir dil olarak ne kadar yaygınlaştığını göstermektedir.
- **Türkçe**, birçok Türk devleti tarafından edebiyat dili olarak kullanılmaya da devam etmektedir.
- Türkiye dışında Azerbaycan, Kazakistan, Türkistan, Özbekistan, Kıbrıs, Irak, Batı Trakya gibi birçok ülkede Türk dili ile nitelikli eserler kaleme alınmıştır.
- Bu çerçevede Türkiye dışında gelişen ve nitelikli eserlerin kaleme alındığı bu edebiyata Türk dünyası edebiyatı adı verilmiştir.

Türk Dünyasının Önemli Sanatçıları

Bulgaristan Türkleri edebiyatı: Recep Küpçü

Kazan Türkleri edebiyatı: Mağcan Cumaybayalı

Kıbrıs Türkleri edebiyatı: Osman Türkay

Özbekistan Türkleri edebiyatı: Abdülhamit

Süleyman Çolpan

Türkmenistan Türkleri edebiyatı: Ata Atacanoğlu

Irak Türkleri edebiyatı: Ata Terzibaşı

Azerbaycan Türkleri edebiyatı: Şehriyar, Bahtiyar Vahapzade

Şehriyar (1906 – 1988)

- Azerbaycan Türklerinden olan sanatçı, Türk dünyasının önemli şairlerinden biri olarak edebiyat dünyamızda bilinmektedir.
- Asıl adı Muhammed Hüseyin Behçet olan şair "**Şehriyar**" mahlasıyla tanınmıştır.
- Azeri Türkçesinin ve Azeri kültürünün değerlerini eserlerinde son derece iyi kullanmıştır.
- Türk örf, adet ve inanç biçimlerini, Türklerin yüzyıllarca biriktirdiği atasözleri ve deyimleri eserlerinde son derece iyi kullanmıştır.
- Şiirlerinde ses ve anlam mükemmelliği yakalaması onu Türk dünyasının önemli şairlerinden biri olmasını sağlamıştır.
- En önemli şiiri **Heyder Baba'ya Selam** adlı şiirdir. Bir de Türk Dili adında bir kitabı vardır.

Bahtiyar Vahapzade (1925 – 2005)

- Şiir türünde yazdığı eserleriyle tanınmıştır.
- Şehriyar ile birlikte Türk dünyasında en çok tanınan **Azeri** şairlerdendir.
- Toplumun aksayan yönlerini, dil ve vatan sevgisini şiirlerinde konu olarak ele almıştır.
- Hem şair hem de önemli fikir adamlarından biridir.

Şiir kitapları: Menim Dostlarım, Bahar, Dostluk Namesi, Açılan Seherlere Selam, Şehitler

